

Tampereen Teatteri 2014

Christopher Durang

VILLIKALKKUNA

Opettajien paketti

Paketin toimitus:

Hilpi Luukkonen, Sammon keskuslukio / lehtori, englanti ja ruotsi

Sari Vuokko, Nokianvirran yläkoulu / lehtori, englanti ja ruotsi

Villikalkkuna (*Vanya and Sonia and Masha and Spike*) on Christopher Durangin vuonna 2012 kirjoittama komediallinen näytelmä, jota esitettiin ensimmäistä kertaa Broadwaylla vuonna 2013. Se sai arvostetun Tony Award -palkinnon vuoden 2013 parhaana näytelmänä. Näytelmä toimii myös suomeksi aivan loistavasti. Sen on ohjannut ja kääntänyt taitavasti suomen kielelle Mikko Viherjuuri. Näytelmän pohjoismainen kantaesitys on ensi-illassa Tampereen Teatterissa 28.8.2014.

Villikalkkuna on erilainen, älykäs komedia. Se on konstailematon näytelmä, joka kertoo kolmesta keski-ikäisestä sisaruksesta. Heistä kaksi asuu yhä synnyinkodissaan vanhassa talossa Pennsylvaniassa. Kolmas sisarus, filmitähti, palaa yllättäen sinne nuoren rakastajansa kera. Myös synkkiä ennustuksiaan lateleva taloudenhoitaja luo mielenkiintoisia hetkiä. Naapurissa vieraileva kaunis nuori neito tuo myös mukaan erilaisia jännitteitä, ja hän saa aikaan vaihtelevia tunteita näytelmän muissa henkilöissä.

Näytelmä käsittelee ihmissuhteita, erityisesti sisarussuhteita. Katsoja alkaa peilata helposti omia kokemuksiaan näytelmän kautta. Näytelmää voisi kuvailla sivistyneeksi komediaksi, jolle on ominaista kepeys, mutta joka saa katsojan ajattelemaan. Asioita ei alleviivata, vaan paljon on luettavissa rivien välistä.

Mihin tarkoitukseen Opettajien paketti on tehty?

Tämän oppimateriaalin tavoitteena on syventää esityksen katsomiskokemusta ja herättää ajatuksia ja keskustelua ryhmän kesken teatterielämyksestä. Tehtävät soveltuvat niin yläkoulun, ammattiopiston kuin lukion opiskelijoille. Tehtäviä voi käyttää mm. äidinkielen, englannin, psykologian ja yhteiskuntaopin kursseilla.

KÄYTTÖVINKKEJÄ: Paketissa on runsaasti materiaalia, ja tarkoitus on, että poimitte sieltä ryhmällemme sopivimmat. Voitte myös vapaasti varioida tehtäviä, valita niille teemanne kannalta sopivan käsittelyjärjestyksen tai vain käyttää niitä oman inspiraationne lähteenä. Teillä on täysi vapaus myös tehtävien toteutustavassa. Voitte suosia esimerkiksi ryhmäkeskusteluja tai hyödyntää paketin aineistoa erilaisten tekstilajien kirjoittamiseen. Hyvää teatterimatkaa!

Tampereen Teatterin nettisivuilta löydät myös muiden näytelmien yhteyteen valmistetut oppimateriaalikokonaisuudet. Monissa paketeissa on lisänä mm. draamatehtäviä ja yleisluontoista materiaalia koskien teatteriesityksiä. <http://www.tampereenteatteri.fi/fi/yleisotyo/opettajille/>

Voitte tutustua ennen teatteriin tuloa teatterietikettiin
<http://www.tampereenteatteri.fi/fi/yleisotyo/teatterietiketti/>

Tehtäväpaketin rakenne:	sivu
I TUTUSTU TAMPEREEN TEATTERIN OHJELMISTOON	4
II CHRISTOPHER DURANG	5
III KOMEDIATEORIAA JA -TEHTÄVIÄ	6
IV KESKUSTELU- JA KIRJOITUSTEHTÄVIÄ ESITYKSEN JÄLKEEN	11

I TAMPEREEN TEATTERIN OHJELMISTO

1. Mikä näytelmä?

Mene Tampereen Teatterin nettisivuille osoitteeseen www.tampereenteatteri.fi ja etsi sieltä vastaukset seuraavaan tehtävään.

Mitä Tampereen Teatterin syksyllä 2014 ohjelmistossa olevaa näytelmää tarkoitetaan?

- a) Tämä näytelmä kertoo joulusta ja itsekkästä kitupiikistä
- b) Uudistettu esitys, jossa kaksi koomikkoa esittelee humoristisesti klassikkoelokuvia eri aikakausilta
- c) Trilleri täynnä yllätyksellisiä käänteitä, huumoria ja jännitystä
- d) Älykäs komedia Broadwaylta
- e) Koskettava perhedraama, joka käsittelee vakavia aiheitaan lempeästi
- f) Piinaava kummitustarina
- g) Monologi Suomen kansalliskirjailijasta
- h) Riemukas ranskalainen farssi
- i) Komedia, jossa nauretaan rahan mahdille
- j) Willy Russellin kirjoittama draamakomedia, josta on tehty suosittu elokuvakin

Oikeat vastaukset:

- a) Saiturin joulu, b) Klassikot lavalla Redux – ohjaajan versio, c) Kylmä murha, d) Villikalkkuna, e) Ihmisen osa, f) Mustapukuinen nainen, g) Kivi, h) Älä pukeudu päivälliselle, i) Jatkovaa kasvua, j) Rakkaudesta elämään

2. Suosikit ohjelmistossa

Nyt kun olet tutustunut Tampereen Teatterin ohjelmistoon tarkemmin, mitkä kolme näytelmistä valitsisit ja menisit mieluiten katsomaan? Vertailkaa pareittain valintojanne ja perustelkaa, miksi valitsitte juuri ne kolme näytelmää; mikä niissä kiinnostaa eniten.

3. Näyttämöt

Missä kolmessa paikassa Tampereen Teatterin näytelmiä esitetään?

vastaus: Päänäyttämöllä Keskustorilla, Frenckell-näyttämöllä sekä Kulttuuriravintola Kivessä

4. Näyttelijät

Etsi Tampereen Teatterin sivuilta tietoja kolmesta sinua kiinnostavasta näyttelijästä.

II CHRISTOPHER DURANG

1. Tutustu Villikalkkunan kirjoittajan Christopher Durangin taustatietoihin.

Seuraavat linkit saattavat olla hyödyksi:

http://en.wikipedia.org/wiki/Christopher_Durang

www.christopherdurang.com

<http://www.christopherdurang.com/FullPlays.htm>

<http://www.christopherdurang.com/Biography-Short.htm>

<http://www.juilliard.edu/journal/christopher-durang>

- a) Minkäikäinen Christopher Durang on? Missä päin Yhdysvaltoja hän asuu?
- b) Mainitse hänen kuuluisimpia näytelmiään. Millaiset näytelmät ovat tyypillisiä hänelle?
- c) Mitä palkintoja hän on saanut urallaan?
- d) Tällä hetkellä hän vaikuttaa Juilliardissa – ota selville, mikä paikka Juilliard on ja miksi se on tärkeä näyttelijöille.
- e) Perehdy kriitikoiden arvioihin Durangin tuotannosta. Osoitteesta www.christopherdurang.com löydät arvosteluja sekä esim. trailerin Broadwaylla esitetystä versiosta.
- f) Etsi netistä tietoja Broadwayn teatterien tämänhetkisestä ohjelmistosta. Mitkä esitykset kiinnostavat sinua? Paljonko liput esityksiin maksavat?

2. Ota selville, missä päin USA:ta Pennsylvania ja Bucks County sijaitsee. Tutki myös, mikä on alueelle tyypillistä.

Käytä esimerkiksi seuraavia linkkejä:

http://en.wikipedia.org/wiki/Bucks_County,_Pennsylvania

www.tripadvisor.com › United States › Pennsylvania (PA)

https://familysearch.org/learn/wiki/en/Bucks_County,_Pennsylvania

<https://www.google.fi/search?q=pennsylvania+bucks+county&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=4MFvU9WDHcm9yQO07oHgBw&ved=0CDIQsAQ&biw=1760&bih=888> (kuvagalleria)
(Löytyy myös Google – hakukoneella : pennsylvania bucks county/images/maps/videos...)

<http://www.youtube.com/watch?v=teRTIxRhtkU> (video kaupungin historiallisista näkymistä ja katukuvasta)

<http://www.youtube.com/watch?v=OV2t2noPPCY> (kaunis musiikilla taustoitettu matkailuvideo Bucks Countysta)

<http://www.youtube.com/watch?v=quz8vqv3auY> (matkailuvideo ruskan väreissä)

<http://www.youtube.com/watch?v=laJSqM52lvi> (video turistille, ravintoloita ja nähtävyyksiä)

a) Sijoita Villikalkkuna-näytelmän henkilöt asumaan mielessäsi johonkin Bucks Countyn taloista ja katunäkymistä. Kuvaile miettimääsi valintaa muille – mitä heidän ikkunoistaan näkyy? Keitä asuu naapurissa? Missä päin lampi ja sinne ilmestyvä haikara ovat? Entä kirsikkapuut?

III KOMEDIATEORIAA JA HARJOITUKSIA

Lähteet:

Särmä, Suomen kieli ja kirjallisuus, Otava 2011 ISBN 978-951-1-23436-4, s 89-91

Särmä, tehtäviä 3, Otava 2011, ISBN 978-951-1-24765-4

1. Mikä on komedia?

Tragedia eli murhenäytelmä ja komedia eli huvinäytelmä ovat draaman klassiset pääalajit.

Komedia on huvinäytelmä, joka perustuu humoristiseen ilmaisuun ja toimintaan. Alun perin näytelmiä, joissa oli onnellinen loppu, kutsuttiin komedioiksi. Nykyisin komedia tarkoittaa humoristista näytelmää tai humoristista ilmaisua. Antiikin aikana yleisöä hauskutettiin pilkkaamalla instituutioita, poliitikkoja ja muita tunnettuja henkilöitä. Komedian tarkoitus oli esittää naurettavaa, viallista ja rumaa, mutta toisin kuin tragedia, se ei saanut aiheuttaa katsojissa tuskaa. Komedia ei suinkaan ole pelkkää hauskuutusta, vaan sinä käsitellään konflikteja ja epäkohtia naurun avulla. Komedia sai alkunsa viinin ja traagisen taiteen jumalan Dionysoksen kunniaksi pidetyistä rituaaleista.

Aristofanes (n. 446-386 eaa.), Molière (1622-1673) ja Shakespeare (1564-1616) ovat tunnettuja komediakirjailijoita. Nykyisin komedia elää draaman ohella elokuvassa, esimerkiksi Charles Chaplinin mustavalkoisissa klassikoissa, Rowan Atkinsonin Mr Bean -elokuvissa ja Jim Carreyn

toimintafarsseissa. Farssi on vauhdikas komedia, jossa on nopea, toiminnallinen juoni. Väärinkäsitykset ja mielipuoliset tilanteet hallitsevat sitä, mutta lopulta asiat ratkeavat parhain päin.

- a) Perekdy (netin avulla) Aristofaneen/Molièren/Shakespearen tuotantoon ja esittele parillesi/ryhmällesi yksi komedia, joka kiinnostaa sinua. Perustele miksi.
- b) Perekdy (netin avulla) Chaplinin/Atkinsonin/Carreyn komedioihin. Valitse haluamastasi elokuvasta yksi humoristinen kohtaus, jonka esittelet parillesi/ryhmällesi. Miksi pidit kohtauksesta? Mikä siinä saa sinut nauramaan?
- c) Muistelkaa näkemiänne komediaelokuvia ja tv-komediasarjoja. Tutkikaa tv-viikon tarjontaa – mitä komediaelokuvia/-sarjoja kuluvalle viikolla esitetään? Minkä niistä haluaisit katsoa, miksi? Mitä komedian keinoja niissä on käytetty? Listatkaa niitä yhdessä (esim. sanaleikki, kompastelu, törmäily...)
- d) Valitse You Tubesta joku mielestäsi hauska pätkä, esittele se kavereillesi ja kerro mikä siitä teki hauskan.
- e) Hymyilyttääkö/naurattaako kuva sinua? (Opettaja: etsi joku hauska kuva jota haluat käyttää, esim. Särmässä s. 62 kuva juhla-asussa olevasta työstä, joka liukastuu banaaninkuoreen)
- f) Koomisilla tilanteilla voi olla vakavat seuraukset. Miksi ne kuitenkin naurattavat ihmisiä?

2. Draaman kaari

Draaman jännite muodostuu toisiaan täydentävistä osista, joihin yleensä kuuluu alkuasetelma, henkilöiden ja juonen kehittely sekä näytelmän tapahtumien nousu huippukohtaan tai käänteeseen. Näiden jälkeen seuraa kysymysten selviäminen ja loppu, joka täsmentää henkilöiden asemaa ristiriitojen selviämisen jälkeen. Gustav Freytagin viisiosaista mallia on sovellettu niin tragediaan kuin komediaankin. Freytagin mallissa esittely (1.) luo tarinan tarpeellisen taustan. Ensimmäisessä näytöksessä esitellään päähenkilö ja tämän vastustaja, tapahtumapaikka ja teoksen peruskonflikti. Esittely päättyy ristiriitatilanteeseen. Se antaa juonelle suunnan ja aloittaa toisen näytöksen ja nousevan toiminnan (2.), jossa peruskonflikti kehittyy. Tarinaan yhdistyy uusia vastuksia, jotka vaikeuttavat tavoitteen saavuttamista. Kolmas näytös vie draaman huippukohtaan (3.), joka on samalla käännekohta. Se merkitsee muutosta päähenkilön elämässä. Komediasa asiat kääntyvät parempaan, tragediasa huonompaan suuntaan.

Laskevan toiminnan (4.) aikana päähenkilön ja hänen vastustajiensa välinen ristiriita ratkeaa. Laskevaan toimintaan voi kuulua vielä jännitysmomentti, joka pitää konfliktin lopputuloksen avoimena. Komedian loppuratkaisussa (5.) päähenkilön asiat ovat paremmin kuin tarinan alussa. Tragedia puolestaan päättyy katastrofiin: päähenkilön tilanne on huonompi kuin alussa.

a) Perehdy Gustav Freytagin viisiosaisen draaman kaaren vaiheisiin ja analysoi Villikalkkunan juonta sen avulla. (Näytelmän katsomisen jälkeen)

3. Monenlaista huumoria

Anarkistinen huumori tunnetaan myös nimellä älyvapaa huumori ja kreisihuumori. Sen sisältämä komiikka koostuu täysin asiaankuulumattomista ja sattumanvaraisista asioista tai tilanteista. Johdonmukaisuus ja realismi jäävät taka-alalle. Anarkistinen huumori saattaa sisältää slapstick eli kohellus- ja pelleilyhumoria, mutta on ratkaisuiltaan vieläkin järjettömämpää. (Esim. Monty Python – 83: Meaning of Life – Elämän tarkoitus).

Marxin veljesten elokuvat edustavat slapstick eli kohellus- ja pelleilyhumoria. Musta huumori käsittelee yleensä vaikeita ja ankeita teemoja kuten kuolemaa, vitsauksia ja sairautta (esim. Johanna Vuoksenmaa – 2009, Toinen jalka haudassa).

a) Mitä ajankohtaisia esimerkkejä tiedät slapstick-huumorista, mustasta huumorista tai anarkistisesta huumorista?

b) Millainen on tyypillinen koominen mieshahmo?

c) Millainen on tyypillinen koominen naishahmo suomalaisissa televisiosarjoissa, sketseissä ja näytelmissä?

4. Tunnettuja komediahahmoja

a) Yhdistä komediahahmot ja heitä näyttelevät näyttelijät laittamalla hahmon numero viivalle. Huomaa, että sama näyttelijä voi näytellä useita eri hahmoja.

Näyttelijät

Aku Hirviniemi _____
Charles Chaplin _____
Eija Vilpas ja Riitta Havukainen _____
Esa Pakarinen _____
Heikki Silvennoinen, Olli Keskinen
ja Timo Kahilainen _____
Iina Kuustonen _____
Jim Carrey _____
Minna Koskela ja Heli Sutela _____
Riku Nieminen _____
Rowan Atkinson _____
Sasha Baron Cohen _____
Stan Laurel ja Oliver Hardy _____
Tenho Sauren _____
Timo Koivusalo _____
Vesa-Matti Loiri _____

Hahmot

1. Ace Ventura
2. Anne ja Ellu
3. Borat
4. Hansu ja Pirre
5. Jani-Petteri
6. Jean-Pierre Kusela
7. Matti Näsä
8. Mauno Ahonen
9. Mr Bean
10. Munamies
11. Nasse-setä
12. Ohukainen ja Paksukainen
13. Pastori Luttinen
14. Pekka Puupää
15. Pekko Aikamiespoika
16. Pikku Kulkuri
17. Potilas Saarinen
18. Reinikainen
19. Uuno Turhapuro

Tehtävän teon jälkeen pohdintaa parin kanssa:

Mitkä yllä olevista hahmoista ovat sinulle ennestään tuttuja? Mitkä niistä ovat hausimpia? Mihin valitsemiesi hahmojen hauskuus mielestäsi perustuu?

Pareittain tai pikkuryhmissä: Esitä jotain valitsemaasi hahmoa. Parisi tai muut ryhmäläisesi arvaavat, mikä hahmo on kyseessä. TAI keksi joku oma hauska hahmo ja esitä hahmoasi muille.

Vastaukset tehtävään 4. a):

Näyttelijät

Stan Laurel ja Oliver Hardy

Rowan Atkinson

Olli Keskinen, Heikki Silvennoinen

ja Timo Kahilainen

Charles Chaplin

Jim Carrey

Vesa-Matti Loiri

Eija Vilpas ja Riitta Havukainen

Tenho Sauren

Esa Pakarinen

Sasha Baron Cohen

Timo Koivusalo

Aku Hirviniemi

Riku Nieminen

Iina Kuustonen

Minna Koskela ja Heli Sutela

Hahmot

Ohukainen ja Paksukainen

Mr Bean

Matti Näsä, Potilas Saarinen, Mauno Ahonen

Pikku kulkuri

Ace Ventura

Uuno Turhapuro

Nasse-setä

Jean-Pierre Kusela

Hansu ja Pirre

Reinikainen

Pekka Puupää

Borat

Pekko Aikamiespoika

Pastori Luttinen

Munamies

Jani-Petteri

Anne ja Ellu

b) Valitse laatikosta mihin komediallisiin tv-sarjoihin tai elokuvaan yhdistäisit alla olevat näyttelijät

Pulttibois	Spede-show	Kummelit	Jopet-show	Tankki Täyteen	Frasier
Ace Ventura	Kumman kaa	Uuno Turhapuro	Putous		

Vesa-Matti Loiri _____

Pirkka-Pekka Petelius, Aake Kalliala _____

Olli Keskinen, Heikki Silvennoinen , Timo Kahilainen _____

Jim Carrey _____

Jope Ruonansuu _____

Aku Hirviniemi, Krista Kosonen, Iina Kuustonen, Riku Nieminen _____

Ilmari Saarelainen, Sylvi Salonen, Tenho Sauren _____

David Hyde Pierce, Kelsey Grammer _____

Heli Sutela, Minna Koskela _____

Pertti Pasanen, Vesa-Matti Loiri, Hannele Lauri _____

Vastaukset tehtävään 4 b):

Vesa-Matti Loiri – Uuno Turhapuro

Pirkka-Pekka Petelius ja Aake Kalliala – Pulttibois

Olli Keskinen - Heikki Silvennoinen - Timo Kahilainen – Kummelit

Jim Carrey – Ace Ventura

Jope Ruonansuu – Jopet-show

Aku Hirviniemi, Krista Kosonen, Iina Kuustonen, Riku Nieminen – Putous

Ilmari Saarelainen, Sylvi Salonen, Tenho Sauren – Tankki Täyteen

David Hyde Pierce ja Kelsey Grammer – Frasier

Heli Sutela ja Minna Koskela – Kumman kaa

Pertti Pasanen, Vesa-Matti Loiri, Hannele Lauri – Spede-show

III KESKUSTELU- JA/TAI KIRJOITUSTEHTÄVIÄ ESITYKSEN JÄLKEEN

1. Kodin merkitys, perhesuhteet

a) Millaiset sisarussuhteet näytelmän henkilöillä on? Miten ne vaikuttavat heidän väleihinsä ja käyttäytymiseensä? Millainen suhde heillä oli vanhempiinsa?

b) Mikä on kodin symbolinen merkitys näytelmässä?

Asioita, joita pohdinnoissa voi tulla esille:

-sisaruskateus

-kilpailu

-adoptoidun sisaruksen asema

-vanhempien tyytyväisyys tai tyytymättömyys lapsiinsa

-vaativa akateeminen isä

-sisarusten riippuvuus toisistaan

-sisarusten tapa kohdella toisiaan

-sisarusten roolit

-koti paikkana, jossa kaikki ovat omia itsejään, se luo näytelmän henkilöille turvaa. Siksi sen myyminen ei ole realistinen vaihtoehto. Koti on paikka, jossa he löytävät lopuksi sovinnon.

2. Sukupolvien erot ja kohtaaminen

a) Miten sukupolvien erot näkyvät näytelmässä: miten henkilöt suhtautuvat sosiaaliseen mediaan tai julkisuuden henkilöihin?

b) Miten kohtaat ihmisen aidosti ja kerrot kielteisen uutisen?

c) Mitä nuoruus ja kauneus, ja toisaalta hyvät suhteet ja raha, näytelmän henkilöille merkitsevät?

Asioita, joita pohdinnoissa voi tulla esille:

-eri ikäpolvilla on eri julkkishahmot, joihin he samaistuvat

-nykyajan multitasking, kova kiire ja asioiden suorittaminen samanaikaisesti on aiemmalle sukupolvelle usein vierasta

-nykyään meili voi olla tapa kertoa kielteinen uutinen, koska ihmistä ei haluta kohdata kasvotusten

-kauneuden ja julkisuuden palvontaa on ollut aina, mutta onko niiden pinnallinen tavoittelu yhtä tärkeää kuin raha ja suhteet? (Miksi esim. Spike seurustelee Mashan kanssa?)

3. Fyysisyys, onni, homous

a) Mitä onni on? Onko fyysinen vetovoima vain tie pinnalliseen onneen ja teeskentelyyn?

b) Ovatko roolihahmot sinuja kehojensa kanssa? Miten karismaattisuus ja ulkoinen vetovoimaisuus ja toisaalta näkyvät ikääntymisen merkit vaikuttavat roolihahmojen käyttäytymiseen? Ovatko he tyytyväisiä osaansa, miksi?

c) Miten homoseksuaalisuus näkyy näytelmässä? Mitä homoseksuaalisten näyttelijöiden kohtelusta kerrotaan?

4. Lahjakuus

a) Kuka on todella lahjakas? Osoittaako Mashan rooli seksinymfomaanina lahjakuutta vai onko vain klassinen näyttelijä lahjakas?

b) Miten kuvailisit Spiken lahjakuutta? Hänhän MELKEIN sai jo roolin.

c) Mitä ajattelet Vanjan lahjakuudesta? Hänhän laati käsikirjoituksen myös, miksi hän piti sitä niin kauan piilossa?

5. Sydämen sivistys

a) Kenellä näytelmän henkilöistä on oikeaa sydämen sivistystä? Miten se näkyy?

b) Kerro esimerkkejä näytelmän tilanteista, joissa henkilöt kannustavat tai nollaavat toisiaan. Miten tilanteet vaikuttavat henkilöihin?

c) Miten näet Ninan roolin tässä näytelmässä?

6. Lisätehtäviä

a) Mikä villikalkkuna on? Miksi se on näytelmän nimi? Miten se mielestäsi sopii näytelmän nimeksi, miksi?

b) Millainen rooli Cassandralla on näytelmässä?

c) Miten taikausko näkyy näytelmässä? (voodoo, hyvät ja pahat enteet – sininen haikara, Troijan hevonen...)

d) Miksi mielestäsi näytelmässä on tšehovilaiset nimet ja esim. kirsikkatarha?

e) Miten elokuvissa ja teatterissa näyttelemisen eroaa? (Nina tiedustelee tätä Mashalta)

f) Miksi näytelmässä on otettu esille luontoteema ja ympäristön tuhoutuminen? (Vanjan käsikirjoitus molekyylinäytelmään – voisiko se symboloida ympäristön ja samalla heidän kotinsa tuhoa?)